

Příloha 2 – Profil výzkumné činnosti pracoviště (ze dne 14. dubna 2014)

Práce na všech badatelských programech Filosofického ústavu bude v letech 2012–2017 sledovat několik základních cílů. Hlavním cílem je přispět k rozvoji světového bádání v oblasti filosofie a příbuzných vědních oborů. Další cíle se budou vztahovat ke kulturním potřebám současné české společnosti. Patří k nim vytváření a prohlubování předpokladů pro recepci výsledků světového bádání v českém prostředí, a tím i k tomu, aby filosofie a příbuzné humanitní disciplíny v České republice udržovaly trvalý kontakt s evropskou a světovou vědou a aktivně se podílely na jejím utváření. Filosofický ústav bude rovněž přispívat k posilování vědomí národní identity, a to kritickým zkoumáním dějin českých zemí a středoevropského prostoru, se zřetelem k dějinnému přínosu významných myslitelů působících v tomto prostoru.

Řešené úkoly lze rozdělit do tří tematických celků:

- 1. Aktuální problémy současné filosofie a filosofické aspekty příbuzných vědních disciplín.**
- 2. Dějiny evropského a českého filosofického myšlení.**
- 3. Vybrané problémy příbuzných humanitních disciplín (zejména klasická a medievistická studia).**

Těmto úkolům bude odpovídat organizační struktura Filosofického ústavu. Na každém z tematických celků bude ve Filosofickém ústavu pracovat vždy několik specializovaných útvarů, jejichž činnost se bude vzájemně doplňovat.

Ad 1. V rámci prvního z uvedených tematických celků bude věnována soustavná badatelská pozornost především aktuálním problémům těch filosofických směrů, které v moderní době nejvýrazněji ovlivnily a stále ovlivňují současné filosofické myšlení. Na tomto tematickém celku budou pracovat ve Filosofickém ústavu oddělení analytické filosofie, logiky, současné kontinentální filosofie, novověké racionality, morální a politické filosofie (společně s Centrem globálních studií) a Kabinet pro studium vědy, techniky a společnosti.

(1.1) Oddělení analytické filosofie se soustředí na klíčové oblasti analytické filosofie, tj. filosofii jazyka, mysli a vědy, analytickou metafyziku, epistemologii, etiku, estetiku a filosofii náboženství. Na této bázi se budou rozvíjet dva týmové programy: teorie interpretace a filosofické souvislosti evoluční teorie.

(1.2) Oddělení logiky se zaměří na výzkum filosofických aspektů tohoto oboru, a to v rámci tří projektů: normativní rozměr logiky, jazyka a lidského rozumu; logická analýza jazyka a její filosofické základy; transparentní intenzionální logika.

(1.3) Oddělení současné kontinentální filosofie se bude zabývat dvěma základními okruhy problémů. První okruh zahrnuje systematicky koncipované projekty zaměřující se na problematiku tělesnosti, efektivitu a jazyka. Druhý okruh sdružuje historicky orientované projekty, které usilují o analýzu a kritickou reflexi kořenů současné kontinentální filosofie v 19. a 20. století, zejména v zaměření na německou a francouzskou filosofii a její recepci v českém prostředí. Dílčími projekty budou: filosofická zkoumání tělesnosti - transdisciplinární perspektivy; filosofie jazyka v tradici evropské kontinentální filosofie; recepce filosofie 19. století v současném myšlení; svět, dějiny, subjekt a pravda u Jana Patočky.

(1.4) Oddělení novověké racionality se bude zabývat významnými filosofickými směry novověku, a to v rámci tří projektů: německý idealismus; moderní epistemologie; moderní normativita.

(1.5) Oddělení morální a politické filosofie a Centrum globálních studií se bude věnovat výzkumu v oblasti praktické filosofie a sociálních věd, konkrétně v oblasti politické, sociální, morální a právní filosofie a filosofie životního prostředí ve spolupráci se sociálními vědami, zejména s politologií a sociologií. Zkoumání v těchto oblastech bude rozděleno do čtyř okruhů: politická filosofie spravedlnosti a demokracie; sociální filosofie spravedlnosti; filosofie kultury a interkulturního dialogu; filosofie životního prostředí. Současně budou rozvíjena tzv. globální studia, která propojují globální integraci a faktory s jejich vlivem na lokální (v našem případě českou) společnost.

(1.6) Kabinet pro studium vědy, techniky a společnosti se soustředí na výzkum filosofických a metodologických základů vědeckého poznání, vzájemných vztahů vědy, techniky a společnosti, problematiky historického vývoje vědy a vědění, interdisciplinárních vztahů mezi různými obory, a dále na problematiku vědní politiky a transformaci vědy a výzkumu. Páteř výzkumu budou tvořit tyto projekty: historická epistemologie; vztahy věda – kultura – inovace.

Ad 2. Druhý tematický celek bude tvořen výzkumem dějin evropského filosofického myšlení od jeho počátků až po současnost. Zvláštní pozornost přitom bude věnována také kritickým edicím a studiu děl významných českých myslitelů od středověku až po moderní dobu. Součástí badatelské činnosti bude výzkum v oblasti antické filosofie a velkých filosofických systémů středověku, novověku i moderní doby. Témata tohoto celku budou řešena v odděleních starší české a evropské filosofie, v oddělení pro studium a edici díla J. A. Komenského a v Kabinetu pro teoretická studia (Archiv Jana Patočky).

(2.1) Oddělení pro studium antického a středověkého myšlení sdružuje badatele, kteří se zabývají dějinami filosofie, především antickou a středověkou filosofií, raně novověkou scholastikou a jejich přesahem do současných filosofických diskusí. Výzkum bude realizován v rámci tří týmových projektů: formování filosofického logu jako východisko evropské tradice; scholastické základy evropské kultury; post-středověká scholastika.

(2.2) Oddělení pro komeniologii a intelektuální dějiny raného novověku bude svůj výzkum uskutečňovat ve třech oblastech: ediční a interpretační projekty zaměřené na život a dílo J. A. Komenského (zejména příprava souborné kritické edice *Johannis Amos Comenii Opera omnia – Dílo Jana Amose Komenského*; studium a interpretace literárního odkazu J. A. Komenského; zpřístupňování Komenského díla širší veřejnosti v překladech); dějiny moderního komeniologického bádání a místo Komenského v kolektivní paměti; intelektuální komunikace v raném novověku.

(2.3) Kabinet pro teoretická studia (Archiv Jana Patočky) se bude věnovat studiu a výkladu filosofického díla Jana Patočky, vydávání jeho prací (zejména *Sebraných spisů Jana Patočky*) a shromažďování rukopisů, obrazového materiálu a dalších dokumentů spojených s jeho životem a fenomenologií.

(2.4) Oddělení pro studium moderní české filosofie uskutečňuje základní výzkum zaměřený na dějiny české filosofie od počátku 19. do konce 20. století v širším kontextu evropských intelektuálních dějin. Výzkum se soustřeďuje na tři tematické okruhy: Marxistický humanismus v Československu; Filosofii disidentského hnutí a Filosofické a společenskovedního myšlení v českých zemích v letech 1800-1948.

Ad 3. Ve třetím tematickém celku se bude několik dalších vědeckých týmů zabývat vybranými problémovými okruhy humanitních disciplín, které doplňují a rozvíjejí badatelské zaměření Filosofického ústavu. Patří k nim Kabinet pro klasická studia a také tři společná pracoviště (tzv. centra) Akademie věd a Univerzity Karlovy připojená k Filosofickému ústavu.

(3.1) Kabinet pro klasická studia se bude věnovat dokumentaci a výzkumu klasických tradic v českých zemích, tj. zaměří se na objevování, zdokumentování a interpretaci literárních a uměleckých památek českého původu jako integrální části kulturní historie Evropy. Výzkum bude soustředěn do následujících projektů: slovník středověké latiny v českých zemích; repertorium písemnictví v českých zemích do roku 1800; antika a česká kultura; ediční projekty k latinskému středověku; latinské a české zpěvy utrakvistické liturgie.

(3.2) Centrum biblických studií (společné pracoviště Kabinetu pro klasická studia Filosofického ústavu a Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy) bude pokračovat ve zpřístupňování apokryfní literatury. Zaměří se na edice, výklady a překlady starozákonních apokryfů. Další ediční a badatelská činnost bude věnována památkám rané křesťanské literatury a českým biblickým překladům.

(3.3) Centrum mediévistických studií (společné pracoviště Akademie věd ČR a Univerzity Karlovy) bude uskutečňovat a koordinovat základní výzkum v řadě historických disciplín, které se zabývají jednotlivými aspekty středověku, ať již jde o dějiny středověké filosofie, středověké umění, archeologii nebo o další příbuzné obory. Zaměří se zvláště na tyto projekty: počátky středoevropských států a národů (společnost a kultura); christianizace střední Evropy – společnost, církev a duchovní řády; Jan Hus a česká reformace 15. století.

Výzkumná činnost Centra pro teoretická studia (společné pracoviště Akademie věd ČR a Univerzity Karlovy), která bude realizována v rámci Filosofického ústavu, je popsána výše (viz oddíl 2.3).

Změny ve výzkumném směřování Filosofického ústavu v letech 2012 až 2017 budou vycházet především z vývoje a proměn světové vědy a současně z potřeb české společnosti a kultury. Formulování nových výzkumných témat – kromě kontinuálního a přirozeného posunu v důzazech v rámci jednotlivých disciplín – úzce souvisí s vhodným personálním zabezpečením výzkumného programu Filosofického ústavu. Např. v oblasti filosofie vědy bude realizován, díky programu Akademie věd ČR „Fellowship J. E. Purkyně“, zcela nový interdisciplinárně založený výzkumný projekt prof. Kvasze. Základní linií tohoto projektu je rozvinutí metody filosofické analýzy klíčových změn ve vývoji algebry a geometrie, uplatněné v jeho knize *Patterns of Change* (Basel 2008), a její systematická aplikace na další oblasti matematiky, na vývoj fyziky i na klíčové problémy filosofie vědy a teorie poznání. Velkým přínosem v této oblasti je také interní program pobytů významných zahraničních badatelů (realizovaných pravidelně od roku 2005), který obohacuje výzkumnou činnost jednotlivých útvarů i ústavu jako celku a s jehož pokračováním se počítá i v budoucnu. Výzkumné směřování ústavu je do určité míry ovlivněno také získáváním účelových prostředků a úspěšností v grantových soutěžích (v současné době tvoří tyto zdroje přibližně pětinu z celkového rozpočtu ústavu).

Filosofický ústav bude soustavně budovat a posilovat infrastrukturu výzkumu a ostatní odborné služby nezbytné nejen pro jednotlivé útvary, ale také podporující činnost jiných pracovišť v oblasti filosofie a zastoupených humanitních disciplín, zejména vysokých škol. Především se bude jednat o ediční činnost, kterou bude

ústav realizovat ve specializovaném vědeckém nakladatelství *Filosofia*, dále budou vydávána základní oborová periodika (*Acta Comeniana*, *Aithér*, *Eiréné*, *Filosofický časopis*, *Listy Filologické*, *Organon F*, *Studia Mediaevalia Bohemica*, *Teorie vědy*) a organizovány oborově významné vědecké akce (konference, symposia apod.). Filosofický ústav se bude rovněž podílet na tvorbě specializovaných elektronických databází a badatelských pomůcek. Významnou součástí infrastruktury Filosofického ústavu budou i nadále dvě veřejné odborné knihovny, sloužící nejen badatelům, ale také vysokoškolským studentům a veřejnosti. Tyto knihovny budou i nadále své fondy budovat koordinovanou akviziční politikou a systematicky rozšiřovat zpřístupňování elektronických informačních zdrojů.

Nedílnou součástí činnosti Filosofického ústavu bude i soustavná propagace a popularizace zastoupených oborů směrem k odborné i laické veřejnosti, a to popularizačními statěmi v tisku, pořady a prezentacemi v médiích i dalšími popularizačními akcemi.